

NOVOTNY TIHAMÉR

Szeretetpróba

Méry Beáta – képzőművészeti szabadító – munkáiról

„...Vizes közegből jöttem: örökmécesemet a mulandóság lobbantotta lánggra, tükröm a tajték, bölcsöm és koporsóm a ringatózó csónakok...”¹

Igen. A néző folyvást ilyen és ehhez hasonló költői önértékelésekre, öntörténetekre, általánosan emberi létmeghatározásokra, filozófiai gondolatokra, varázslatos táj-, föld- és sorsmisztikára bukkan, mint amit a fentebb idézett gyöngyszem mondat is tartalmaz, amikor elmerül (mondhatnám, alámerül) a somorjai születésű Méry Beáta szeretettitkokat vérző-sugárzó festményeinek, égetett esszenciájú grafikáinak, égvízében úszó fényinstallációinak, szertartáskísérő mázas terrakotta szobrainak, ellenállhatatlan sodrású drámái képszövegeinek, balladásan fraktálszerű és/vagy repetitív fokozatú jelképtár-meséinek mélyvízi világában.

A mottóként kiemelt sor a csallóközi Aranykert tekervényes folyamfűzérrel szabdalt és hátrólt tündér-univerzumában nevelkedett művésznő legutóbbi kiállításához – *Hullámtermészet* – írt tájékoztató szövegéből származik, amelyben azt is kifejti, hogy művei az emberi lélek alakzatait, tájképeit [lélekformáit], belső mozgásait feltérképező ablakok, felzengő fohászok kívánnak lenni.² Az alkotó önmagán gyakorolt szeretetpróbáival tehát mi is csak nyerhetünk, gazdagodhatunk, amennyiben bemerészkedünk, bemelegítkezünk lelkének „szép sárig aranyat”³ termő gazdagságába.

Elég csak weblapjának az önmeghatározás-koordinátáit, sarkpontjait felvázoló, meghatározó, hitvallásszerű szövegeire és példaképei lényegre tapintó idézeteire pillantanunk, amelyek mind-mind szembemennek korunk „létrontásos”, erkölcsromboló, romlottsággal, ízléstelenséggel összekacsintó, igazat hazudó, hamiskásan szórakoztató káprázattendenciáival, s máris elönt bennünket a melegség ekkora eltökéltség, szív és komolyság láttán. Ez az ég-víz, föld-tűz jegyekkel és tulajdonságokkal megáldott ízig-vérig lelki ember valóban merészen és bátran jelölte ki saját kultúrtörténeti idejének szellemi példaképeit, világszemléleti rokonait a művészetben. Zárójelben jegyzem meg, hogy „a művészet egyetlen értékmérője a világszemlélete”. Így hirdette ezt Kassák Lajos is az 1921-es *Képarchitektúra* című manifestumában.

Méry weblapjának főoldalán mindjárt Andrej Tarkovszkij filmrendező, forgatókönyvíró egyik veretes mondatát választja „brandnek”: „A művészet célja abban foglalható össze, hogy felkészítse az embert a halálra, művelje a lelkét, képessé tegye a jóra.”⁴ Majd a saját életrajzában olyan képzőművész elődöket emleget, akik kétségtelenül felcsavarták és őrizték benne a lángot: „...a művészet célja megtisztítani a lelket az anyagi salaktól és fölemelni az eszmények magasabb szférájába. Ezért a művész összeköti az érzéki világot az érzékfölötti ideákkal” (Csontváry Kosztka Tivadar); „A szenvedő ember patrónája legyen a művészet [...], mint a gótika és a reneszánsz szűzanyái” (Tóth Menyhért); „Legyen a kép a vigasztalás, hordozza a láthatatlan Láng üzenetét, segítsen a Fényre rátalálni” (Hegedűs Miklós); „A szimbólumok vigasztalják a szellemet, hogy beláthassa: számára nem a földi lét az egyetlen lehetőség” (Paul Klee).⁵

A szépirodalmat, elsősorban a világgal, a jelenségekkel, a látvánnyal, a természettel, az univerzummal együtt lélegző, igazságkereső, létértelmező, az élet személyes és általános emberi kérdéseire választ kereső, szellemét, szemléletét megerősítő költeményeket, valamint gondolatébresztő írásokat kedvelő Méry Beáta (aki olykor maga is versekben próbálja megfogalmazni megfigyeléseit, érzéseit, látomásait, problémáit) mindig kellő figyelmet fordít kiállítás-koncepcióinak kidolgozására, illetve ars poeticájának minél pontosabb, kidolgozottabb megfogalmazására. Nem hiszem, hogy pusztán arról lenne szó, hogy az új egyetemi képzési

rendszerben már megtanítják az ilyesféle „önmenedzselésre” a hallgatókat. Nem! Sokkal inkább az a meggyőződésem, hogy mindez az ő esetében született intelligenciájának és hiperérzékenységének jótékony következményeként értékelhető. (Tapasztaltam: egész lénye olyan, mint a derengő hajnal, a szikrázó nap és a csillagos ég finom egybereztése.) Tehát ezekből a megnyilatkozásaiból nemcsak lehet, de kell is az értelmezőnek merítenie.

Műveit látva nem túlzás kijelenteni, hogy alkotónk mindenben, mindenhol és mindenkor a kimondhatatlan kimondhatóságát keresi, firtatja, a láthatatlan lá(tta)tását kívánja, szomjazza. Művészeti programjának alapvető iránya, hogy olyan történeteket meséljen el, amelyek mindig valahonnan valahová tartanak, amelyek a bennünk zajló és körülöttünk található rejtett és titokzatos erőkről szólnak, s amelyek folyamatosan hatnak az emberre. Alkotásaiban rendre arra törekszik, hogy egyfajta lírai, mitológiai rendszert építsen az ember belső mozgásairól, fejlődéséről és átalakulásáról, amelynek megvannak a visszatérő helyszínei, szereplői, eszközei és kellékei, s amelyhez sokszor természeti képeket hív segítségül. Mélyen érdeklí az ember alkotta (mesterséges) és a természeti (organikus) világ és a formák kapcsolata, fáradhatatlanul keresi saját, egyéni kifejezési formáit. Alkotásai mintegy térképei az emberen belül elhelyezkedő tájaknak és világoknak, amelyek az álmokban vagy más, hétköznapitól eltérő tudatszinteken nyílnak meg. Fontosnak tartja az ősi, archaikus kultúrákban gyökerező, azokon átívelő szimbólumok tanulmányozását, megértését, használatát, amelyek a művészetet a racionalitás tartományán kívülre helyezik. További inspirációs forrásai: a magyarság tárgyi és szellemi néprajzának kimeríthetetlen kincsestára, a természetközeli népek és egyének művészete, valamint sajátos és különös használati tárgyai, a régmúlt korok, a Kelet művészete, a tradicionális marokkói és indonéziai textil motívumai, kompozíciói. Alkotásaiban többek között az ősi szakrális és a „modern”, a mai kor profán (a „turbába”, *örületszerű megzavarodásba* hulló) látásmódnak, életérzésnek az ütköztetését, illetve feloldási lehetőségeit ábrázolja, boncolgatja az egyéni és a kollektív identitás tükrében. Ennek egyik eszköze a szabad asszociációs képáramlás és elemi, ösztönös alkotásmód, valamint a sémaalkotó és gesztusszerű mozzanatok vizsgálata, illetve összehangolása a szerkesztett, szimmetrikus, konceptuális hozzáállással.⁶

Persze ez a felsorolás így kissé szárazan hangzik, zsúfoltnak, töménynek tetszik. Érdemes lenne valami találóan megkapó metaforával föloldani ezt a Méry-féle ars poetica alkotói karaktert. Az egyik képzetem vizes természetű. Beáta képalkotó módszere olyan, mint a rohanó, magának utat kereső, terülő folyó – iszapot, kavicsot, uszadékot és tárgyakat is hordó, görgető, lera-kó, szétterítő, holtágakat, kanyarulatokat, zátonyokat is képző, a parti fővennyel is játszó, az ég felhőit, a napfény sugarait, a csillagok fényét tükörként üres térhelyzetté, világegyetem-éretté tágító, az emberi és állati hangokat, merüléseket, csobbanásokat is őrző és tengerbe szállító *örökön örökkésége*nek – emlékezetem inneni és túli ősnegyedje. („Apa! És a Dunát ki csinálja?” – kérdeztem volt az intim együttlét hangulatától ősn-naivan szárnyra kapva 4-5 évesen jó atyámtól az almásfüzitői folyóparton sétálva.) Méry Beáta sem véletlenül hivatkozik Csoóri Sándor egyik versére a már említett csehországi kiállítása kapcsán: „Hová viszel, folyó? / Testemen túlra, / határainon át – / Ég ablakmosói, fák, / ne kenjétek szét arcomat, / odafönt ragyog.”⁷

A másik képzetem növényi természetű. Ha nézem a nagyra nőtt fák törzseinek, ágainak fény felé hajló igazodásait, fraktálszerű lázban terjeszkedő gallyait, leveleit, valamint hajszállereit, akkor is Méry Beáta festményei jutnak az eszembe. Már-már hallom is nedveik belső áramlását, kihangosítható morajlását, látom is sejtjeiknek sokaságát, lassú növekedését, osztódását, szaporodását, amelyeket nyüzsgő emberi testekkel, vizek fakadásával, járásával, folyók útjaival, tavak-tengerek keletkezésével, hullámmozgásával, arcszigetek születésével, lélekhatások ringásaival, felhő- és párajátékok örvényléseivel, szent helyek gyümölcseivel kell behelyettesítenem és némiképp síkba helyeznem ahhoz, hogy megértsem a képzőművész ragyogó csigaházakba költözött sejtelmes vágyakkal és megfejthetetlen titkokkal teli belső fényt sugárzó képeit.

A harmadik képzetem a művész alkotómódszeréről a buborékfújás műveletét idézi fel bennem: a gyorsan szaporodó, egymáshoz tapadó, egyes esetekben messze szálló törékeny il-

lúziók, csalóka remények, mély értelmű álmok, hártában utazó, forgó tükörvalóságok, világ a világban gömbuniverzumok – „minden ugyanaz másképpen”⁸ – szédítő káprázatát.

Ám ideje lenne kissé konkrétabbá válnunk értelmezési kísérletünkben, mert Méry Beáta álmodozó, másfelől egy nagyon tudatos ember, sőt teleologikus alkotó, aki – feltételezésem szerint – hisz a mindent átfogó, elrendező isteni tervben és célszerűségben, a világ Istenben levőségében. Magát olyan katolikus művészként határozza meg, aki nem zárkózik el más vallások és kulturális létformák megismerésétől. Nyíltan és merészen épít ezekre a hagyományokra, amolyan világzenét játszik a képzőművészetben magyar identitásának szilárd talapzatán állva.

Alkotónk 1987-ben született Dunaszerdahelyen, és a csallóközi (felvidéki) Somorján nőtt fel, ahol a helyi Madách Imre Magyar Tannyelvű Gimnáziumban érettségizett. Egy évet járt a pozsonyi Comenius Egyetem néprajz szakára, majd tanulmányait az Óbudai Képzőművészeti Szakképző Iskola után (2008–2009) a budapesti Magyar Képzőművészeti Egyetem képgrafika szakán folytatta 2009-ben. 2013-ban az Erasmus ösztöndíjprogram keretén belül fél évet töltött a spanyolországi Cuencában, az Universidad Castilla La Mancha szépművészeti tudomány szakán, amely időszak egy marokkói tanulmányúttal kiegészülve élete egyik meghatározó élményévé vált. 2014-ben diplomázott: nagyszerű szakdolgozatát, mely a *Szőnyegek* címet kapta, éppen ezek a spanyolországi és marokkói inspirációk ihlették (lásd később). 2015-ben képzőművész tanári képesítést szerzett, de nem maradt a tanításnál, ma is szabadúszó képzőművészként tevékenykedik, leginkább restaurálási munkákból tartva fenn magát. 2017 és 2019 között – élete másik meghatározó élményeként – két indonéz állami ösztöndíjjal másfél évet Jáva és Bali szigetén töltött, Jogjakartában elsajátította a tradicionális batiktechnikát, amelyet kortársi értelmezésben azóta is használ.

De térjünk vissza szakdolgozatára, amely nem más, mint egy alapos kutatómunkával alátámasztott személyes hitvallás és alkotóprogram, amely máig hatóan megalapozta művészet-szemléletét. Az alkotó a már fentebb említett spanyolországi ösztöndíjának két meghatározó élményére hivatkozik, amelyek arra készítették őt, hogy elméletben és gyakorlatban is foglalkozzon az eredendő emberi létdilemmák, a szenvedés és az ebből kivezető út, a művészeti szublimáció kérdésével. A *Szőnyegek* diplomamunka-téma tehát nemcsak elmélet, kultúrtörténeti és esztétikai megközelítés volt számára, hanem a kivitelezés meditációs gyakorlata, maga a megoldás, amely konkrét műalkotások megvalósulásában nyilvánult meg. A hajdani képzőművészeti hallgató spanyolországi tartózkodása alatt a madridi Prado Múzeumban járva kezdett el foglalkozni a bűnösség, a bűn témakörével, az emberi természet kettősségével és a monoton ismétlődő vétkekből való kiszabadulás lehetőségével. Itt történetesen Hieronymus Bosch, Francisco Goya és El Greco szuggesztív, tabudöntögető képeinek hatása alá került, akik kétségtelenül az emberi ösztönösség, a tévelygések, bűnök és balgaságok, a pokol és a menny világának látomásos festőiként váltak világhírűvé. (Méry értékelése szerint Francisco Goyának *A háború borzalmai* című rézkarc-sorozata például nem korának háborújáról szól, hanem a mindenkori háborúk értelmetlenségét és kegyetlenségét veti vizsgálat alá, az ember elfajzását, lélektelenségét, állatias mivoltát helyezi előtérbe.) Marokkói útjának pedig kiemelkedő mozzanata volt a berber szőnyegekkkel és textilekkel való találkozás. Beáta vonzódása a telítettséghez és a festőiséghez – amelyet ez idő tájt leginkább a grafikáiban gyakorolt, lásd *A fényhozó (Szent László-legenda)*, 2011; *A képzeletbeli CUENCA látképe*, 2013 – új irányt és löketet kapott a távolinak tűnő arab szertelenséggel, a színek atmoszferikus hangoltságával.

Felfedezi a szőnyeg szimbolikájában a sorsjelképszerűség, a ciklikusság, a folyamatosság, az ismétlődés, a megszakíthatatlanság, a kozmikuság, a világegyetem- és a hálózatszerűség, a koncentrikusság, valamint a szimmetria ábráit. Ugyanakkor azt is látja, hogy a téma szakrális, mágikus, misztikus, transzcendens és csoda funkciója révén (lásd pl. ima- és/vagy repülő szőnyegek) módfelett alkalmas a profán időből, a történelemből, az ismétlődésből, a bűnök, betegségek, háborúk és katasztrófák világából való kilépésre. Méry tehát a szőnyegképek elkészítési tervével (s azóta is minden művével) igyekszik megoldást találni az emberi szenvedés prob-

lémáira. Tudniillik a szőnyeg (a kép) az imádság, az Istenre való fókuszálás helye, azaz kizökkent a felporciózott történeti időből, tehát szimbolikája az örökkévalóságba emeli, magasabb szférákba vezeti az embert.

Nézete szerint a kortársi művészeteknek határozottabban kellene közvetítenie a szakrális tartalmakat. Szakdolgozatában így ír erről: „Mind képzőművészeti, mind emberi téren küzdök és küzdöttem az emberi lét kettősségével. A lehúzó, arctalan erővel, melyek emberi mivoltunkat félmjelzik; a test, a matéria rabságával. [...] Emberi mivoltunk jellemzője az isteni forma [istenképűség], ami minden emberben jelen van, s felszabadításra vár, a jobbik részünk, a harmónia, a rend és a béke, az állandóság állapota. [...] Káoszra tehát igenis szükség van, hogy kozmoszt teremtsünk belőle, és hogy megtisztuljunk általa. Szükség van rá, hogy a feketeségben felcsillanjon és hömpölyögve növekedjen a fény. Ez viszont csakis a rossz felismerésével és tudatos felhasználásával, irányításával érhető el. [...] [Diplomamunkámban] a rossz beépítéséből a nagy Jóságba [kérdéskörrel] lesz szó, s ezáltal a súlyos, reménytelenek, pesszimiztának tűnő tartalmak feloldozásáról is.”⁹

Méry Beáta célja azóta is a mágikus, ösztönös és diabolikus versus az orfikus, rendteremtő, átgondolt, mély és katartikus gondolkodás összekapcsolása, kibékítése, harmonizálása.

Műveinek egyik jellegzetessége a *közről rajz – távolról festmény* effektus. Ehhez társul a színek természetével és szimbolikus jelentésével történő elmélyült foglalkozás. A kis formák nagy formákba való sűrűsödésének, valamint a rész-egész viszonyának kérdései Paul Klee és Karátson Gábor jótékony hatásának köszönhetően máig foglalkoztatják szellemét. Klee vonalra és színre épülő absztrakciójának külön fejezetet szentel szakdolgozatában. A színekkel kapcsolatban idézi is őt: „A szín elsősorban minőség. Másodsorban súly, hiszen nemcsak színértéke, de tónusértéke is van. harmadszor mérték, mert az imént említett értékeken kívül határa is van, kerülete, kiterjedése – vannak mérhető elemei.»¹⁰

De Méry éppúgy épít Karátsonra, mint Klee-re. Meghatározó volt számára egykori tanárának gondolkodói és festői munkássága, a tiszta, látomásos, transzcendens színekre, plusz a rajzoságra, grafikus látásmódra, valamint az idő és az időtlenség, illetve a szürrealizmus dimenzióira figyelő előadásmódja, ahol s amikor az alkotó – ab ovo – a művészet és az igazság összekötő csatornájává kíván válni. Ezt a felfogást szolgálja Beáta *Szőnyegek–Szövevények közről rajz-, távolról festményciklusának* beszédes újítása: a parafa dugókból kimetszett, a *katasztrófák, betegségek, bűnök* és *háborúk* témáit megörökítő apró rajzok pecséthengerekként (grafikai klisékként) történő, ecsetet helyettesítő, repetitív mozgást imitáló nyomképző alkalmazása.

Munkásságával kapcsolatban mindent elolvasva, bár sok mindenét nem kifejtve Méry Beáta képzőművészeti szabadító azt vallja: „ahogy gondolkodásmódunkat is meg kell szabadítanunk az évezredek, társadalmi berögződöttségek, korlátozó sémák ráakódott porától, ugyanúgy mindenben vissza kell térni a tiszta forráshoz, a kezdeti paradicsomi állapotokhoz legközelebb álló korok általunk ismert megnyilvánulásaihoz”.¹¹

Izgalmasan bonyolult, váglyakkal és vívódásokkal, titokzatosságokkal és áttelekesültségekkel teli alkotásai kiszabadítanak, kiemelnek bennünket a szenvedés reménytelen körforgásából. Műveinek ez a reménykeltő varázslata, sugallata, üzenete: hogy a szeretet esztétikája közelebb hoz bennünket egymáshoz és Istenünkhöz.

JEGYZETEK

¹ Az idézet Méry Beátától származik. Lásd lentebb!

² *Hullámtermészet*, Klášter Zlatá Koruna, Ciszterci kolostor, 2025. május 8 – június 1. A kiállítás a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége (Prága) szervezésében az évente hagyományosan megszervezett, II. világháborúban elhunyt magyar katonák emlékeztére rendezett Magyar Nap keretén belül valósult meg. Talán érdemes a magyarázó szöveg további részeit is idéznünk: „Mondják, hogy a fény sajátja a hullámtermészet. Világunkban hasonlatos tehát a vízhez: áramló, örvénylő, áradó, visszahúzódó két végpont játéka és egymásba fordulása. Hullámtermészet. Az emberi élet analógiája is. Folytonosan látszólagosan két pólus, két erő hul-

lámverésében feszülünk: keletkezés és elmúlás, vonzás–taszítás, boldogság–szenvedés, igaz–hamis, agónia és ekstázis, hegymenet és völgymenet, apály–dagály, mindez érzékelésünkben. Létünk végső soron e vízmozgás által parti fövényre vetülő játszó fény. E fény maga pedig hullámmozgás által jön létre: feloldott, feloldozott kettősségeink az áramlás által örökmozgóvá válnak, a legnagyobb Fény szolgálatában.”

³ Lásd *A szeretet próbája* című csángó népballadát.

⁴ <https://beatamery.weebly.com/>

⁵ <https://beatamery.weebly.com/curriculum-vitae.html>

⁶ Az összegzés forrása: <https://beatamery.weebly.com/roacutelam--about.html> és <https://osztondij.mma-mmki.hu/public-profiles/3771>

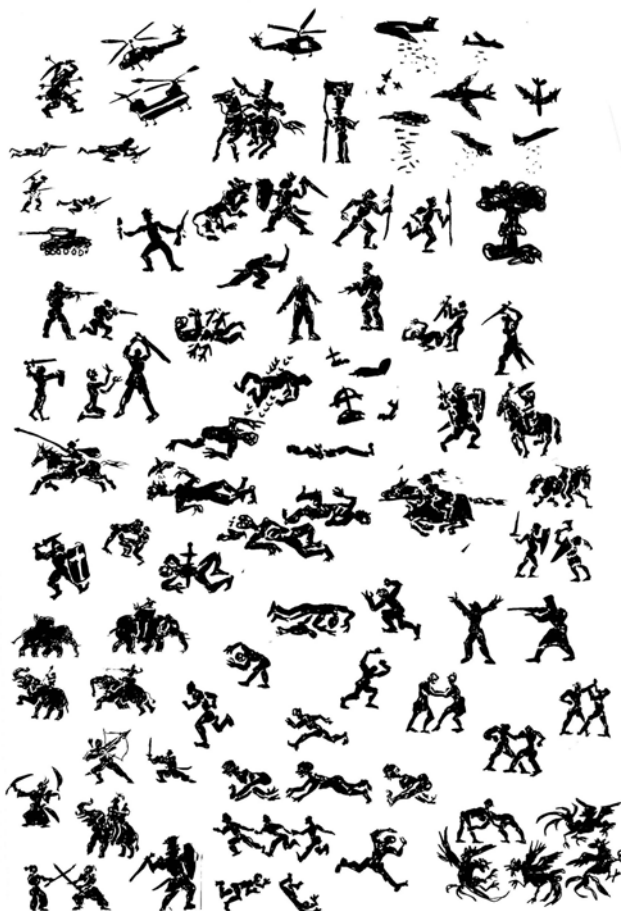
⁷ *A folyó (A hó emléke ciklusból)*, https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/CSOORI/csoori00001a_tart.html

⁸ efZámbó István kiszólása.

⁹ Részlet a művész szakdolgozatából. Magyar Képzőművészeti Egyetem, Grafika Tanszék, képgrafika szakirány. Témavezető: Lengyel András DLA. Szakdolgozati konzulens: Révész Emese PhD. Budapest, 2014, 8–9.

¹⁰ *Uo.*, 17.

¹¹ *Uo.*, 41.

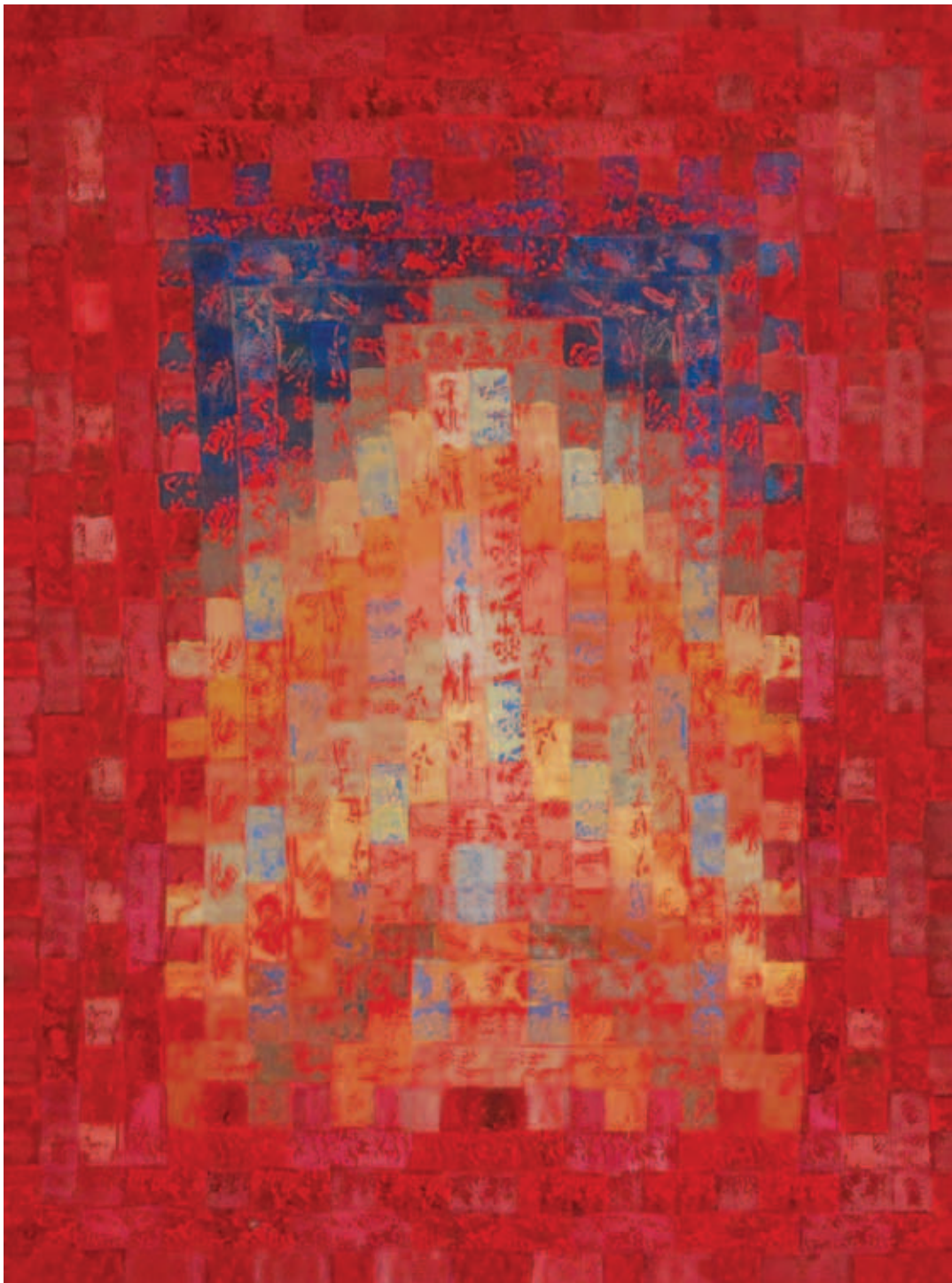

MÉRY BEÁTA, Háború I., 2012, vegyes technika, olaj, vászon, 120x180 cm (fent a kép egy részlete)

MÉRY BEÁTA, Háború II., 2014, vegyes technika, olaj, vászon, 90x180 cm (fent a kép egy részlete)

MÉRY BEÁTA, Tűz, 2014, vegyes technika, olaj, vászon, 120x90 cm

MÉRY BEÁTA, Krónikus, 2014, vegyes technika, olaj, vászon, 135x70 cm

MÉRY BEÁTA, Kiáradás, 2017, akril, tus, karton, 21x29 cm; A vizek mozgása, 2017, akril, tus, papír, 30x40 cm

MÉRY BEÁTA, *Átváltozás*, 2019, akril, vászon, 80x60 cm:
Visszatérés, 2017, akril, tus, karton, 21x29 cm

MÉRY BEÁTA, Emelkedés, 2020, batik, textil, 80x35 cm; Elágazások, 2020, batik, textil, 80x35 cm;
Zarándolok a forráshoz, 2021, batik, növényi festékek, világítódoboz, 80x80 cm

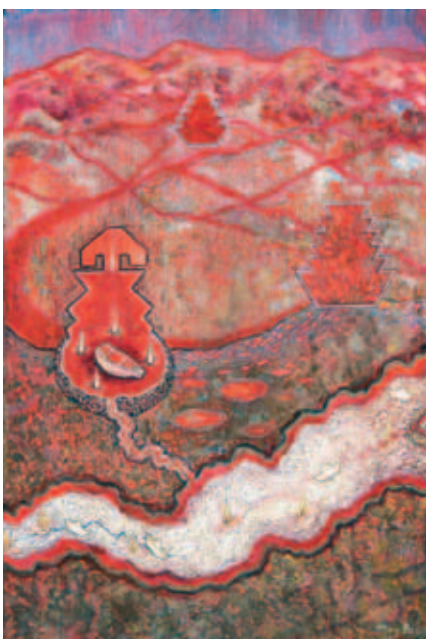

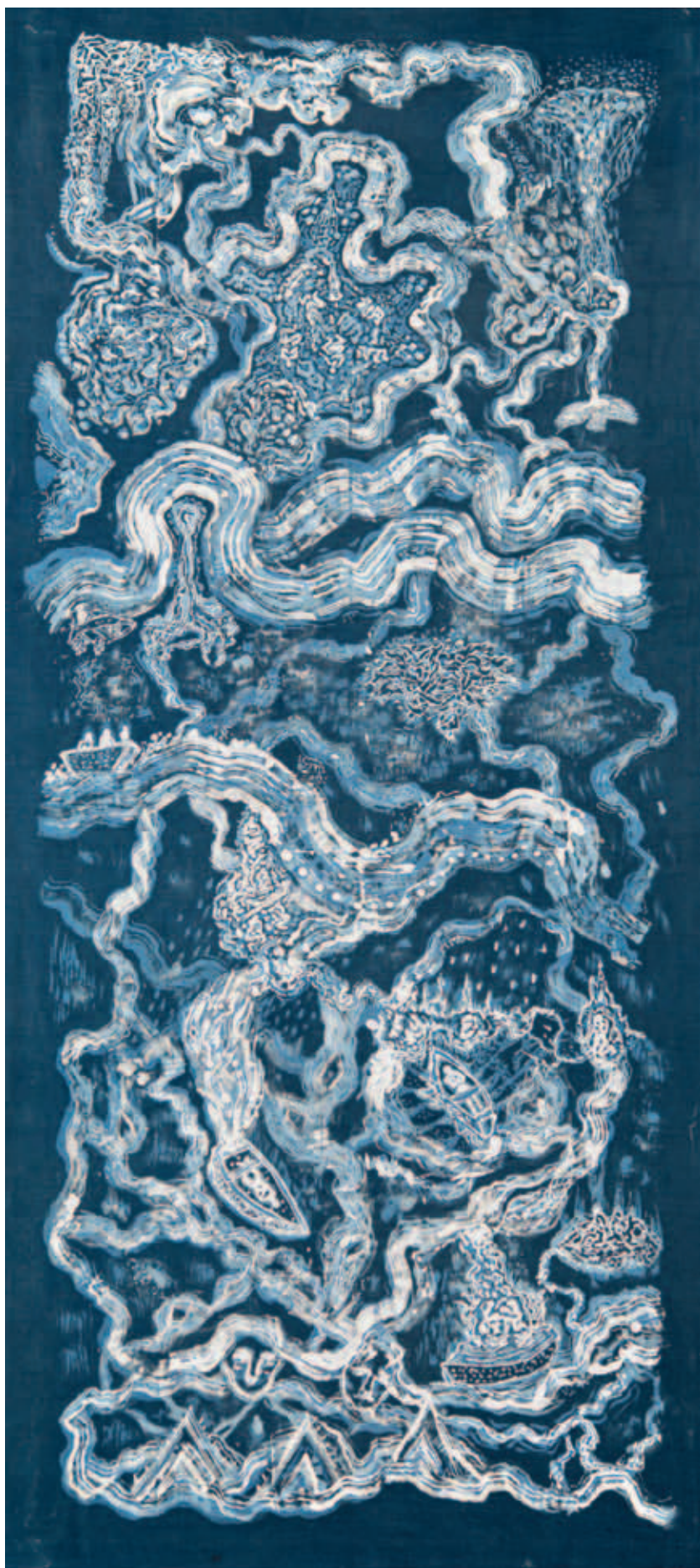
MÉRY BEÁTA, A hegyekben, 2019, akril, vászon, 80x60 cm

MÉRY BEÁTA, Relikviák a vörös erdőből, 2021, installáció, papírmetszet, vegyes technika, Smolyan, Bulgária

MÉRY BEÁTA, Szikra, 2021, akril, vászon, 60x40 cm; A vörös folyó, 2021, akril, vászon, 60x40 cm; Rubedo, 2021, akril, vászon, 60x40 cm

MÉRY BEÁTA, Araszolás és suhanás, 2024, jávai batik, pamutvászon, indigó, kb. 90x40 cm

MÉRY BEÁTA, Az elemek visszaadása – Tükrök, 2024, olaj, vászon, kb. 90x45 cm

MÉRY BEÁTA, Virrasztás a torkolatnál, 2024, olaj, vászon, kb. 135x135 cm;
„A teremtett dolgok megrendülhetnek, hogy megmaradjanak rendülhetetlenek”, 2025, olaj, vászon, 135x135 cm

MÉRY BEÁTA, Összeköttetés két magányos sziget között, 2023, installáció, Jogjakarta, Indonézia (részletek)

**MÉRY BEÁTA, Elhagyott csónakok, installáció – XIII. Dunartcom művésztelep (Imagináció),
Korona kiállítótér, Somorja, 2023 (Bucsuházy István fotói)**

MÉRY BEÁTA, Arcok, lépcsők, csónakok I–VI., (6x) 2023, szénrajz, vegyes technika, 31x31 cm